



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem Divi Thomae. Tomi Qvinqve

Qui Est Primvs De Sacramentis: In Qvo Ea Continentvr, Qvæ Post
Præfationem Indicantvr

Suárez, Francisco

[Köln], 1619

1 An in sacramentis antiquis data sit gratia absque merito operantis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93807](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93807)

fuit opinio: quidam enim dixerunt quod per circumcisionem non conferebatur gratia, sed solum auferebatur peccati. Sed hoc non potest esse, quia homo non iustificatur a peccato, nisi per gratiam, secundum illud Rom. 3. Iustificati gratia per gratiam ipsius. Et ideo alij dixerunt, quod per circumcisionem conferebatur gratia, quantum ad effectus remotionis culpa, sed non quantum ad effectus positivos gratie. Sed hoc etiam videtur esse falsum, quia per circumcisionem dabatur pueri facultas perueniendi ad gloriam, que est vltimus effectus positivus gratie. Et preterea, secundum ordinem cause formalis, priores sunt naturae aliter effectus positivus quam privatiui, licet secundum ordinem cause materialis, sit e converso: forma enim non excludit privationem, nisi in formando subiectum. Et ideo alij dicunt, quod circumciso conferebat gratiam, quantum ad aliquem effectum positivum qui est facere dignam vitam eternam, non tamen quantum ad hoc quod est reprimere concupiscentiam impellentem ad peccandum. Quod & aliquando mihi visum est, sed diligenter consideranti apparet hoc etiam non esse verum: quia minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentie, & mereri vitam eternam. Et ideo melius dicendum videtur, quod circumcisio sicut & alia sacramenta veteris legis, erat solum signum fidei iustificantis. Vnde Apostolus dicit Rom. 4. quod Abraham accepit signum circumcisionis, signaculum iustitie fidei. Et ideo in circumcisione conferebatur gratia, in quantum erat signum passionis Christi futura, vt infra patebit.

97 art. 4.

COMMENTARIUS.

Quoniam D. Thom. tantum videatur loqui de sacramentis legis scripturæ, que proprie dicitur lex vetus, tamen si dicatur articuli, & solutio ad quartum considerentur, responsio eius vniuersalis est de omnibus sacramentis, que ante Christi aduentum fuerunt, & in lege nature, quam in veteri. Ratio D. Th. est, quia illa omnia nitebantur in Christo venturo & illi promittebantur, ac præfigurabant, & ideo non coniungebantur illi, vt instrumenta eius: Quia sicut causa efficiens non operatur antequam sit, ita etiam non vtitur aliquo reali instrumento ad efficiendum: solum ergo erant signa. Quæ ratio eandem vim habet, in omnibus præteritis sacramentis, atq; ita in solutione ad quartum absolute extendit D. Thom. hanc conclusionem, etiam ad circumcisionem. Quæ omnia in sequenti disputatione examinabuntur amplius & declarabuntur.

DISPUTATIO X.

De inefficacia veterum sacramentorum ad gratiam conferendam.

Sub hoc titulo, vt paulo antea dixi, comprehendit omnia sacramenta, que ante Christi aduentum fuerunt. Quoniam vero in eis specialis ratio ac difficultas est, de sacramento circumcisionis, ac de illo, quod in remedium peccati originalis fuit in lege nature, ideo prius de his specialiter dicemus, postea generatim de reliquis omnibus sacramentis illius temporis.

SECTIO I.

Utrum in circumcisione, vel sacramento legis nature data sit gratia sanctificans præter meritum operantis.

D. Thom.

Ratio difficultatis est, quia D. Thom. absolute negat, per sacramenta vetera datam esse gratiam iustificantem: & eodem modo loquuntur antiqui Patres, quos infra referemus sæc. vlt. huius disput. sed eadem est ratio de sacramento legis nature, vel circumcisione, que legem antecessit: quia etiam hæc respiciebant Christum venturum, cuius sola fides vna prodesse nunc poterat: ergo,

In contrarium vero est, quia in his sacramentis remittebatur originale peccatum, sed non remittitur sine gratia, ergo necesse est, vt in eis data fuerit gratia.

In hac questione varij possunt esse opinandi modi: primus est, in circumcisione remissum fuisse originale peccatum, non vero fuisse datam gratiam. Hæc fuit opinio Magist. in 4. d. i. circa fin. & Gloss. in c. Quod autem, de Consecr. d. 4. vbi significat, in circumcisione solum penam fuisse remissam. Sed hæc sententia repugnat manifeste principiis fidei: & ideo merito ab omnibus Scholasticis reiecta est. Nā manente culpa mortali, vel originali, non potest æterna pena remitti: quia inimicus Dei non potest non carere visione eius: rursus originalis culpa non remittitur sine infusione gratie: quia non remittitur, nisi per veram iustificationem, vt tradit Conc. Trident. sess. 6. & in materia de iustificatione latius traditur. Peccatum enim originale, sicut & mortale, includit privationem gratie, & ideo non remittitur sine infusione eius. Item, quia de facto in homine non datur medium inter statum amicitie: & inimicitie diuinæ, sed is, cui remittitur originale peccatum, non manet inimicus: ergo fit amicus Dei, ergo infunditur ei gratia & charitas, in quibus amicitia Dei consistit.

2. Sententia

Magist. Glossa.

Conc. Trid.

Atq; ex eisdem principiis & rationibus, reiecta est ab omnibus Theologis secunda sententia aliorum dicentium, datam fuisse in circumcisione gratiam, quoad effectus priuatiuos, non quoad positiuos. Quæ opinio per effectus priuatiuos intellexisse videtur carentiam culpæ aut reatus penæ: per positiuos vero, aut amicitiam diuinam, aut acceptationem ad gloriam, vel in eam animæ renouationem & sanctificationem. Vnde intelligitur, hanc sententiã fere nihil præcedere differre, nec minus cum veris principiis fidei repugnare. Primo quidem, quia gratia, per quam peccatum remittitur, non est tantum extrinsecus actus diuinæ voluntatis remittentis peccatum, vel acceptantis hominem ad gloriam, in quo possunt illi effectus aliquo modo distingui, sed est intrinsecum donum animæ infusum, quo à statu peccati ad statum gratiæ & ad optionis filiorum Dei homo transferitur, vt dicitur in Conc. Trid. sess. 6. c. 34. & sequentibus: impossibile autem est hanc gratiam animæ infundi & carere suo effectu positiuo, ergo si peccatum originale remittebatur in circumcisione, in ea infundebatur huiusmodi gratia, ergo perfectibat positivè animam efficiendo illam proportionatam ad gloriam & supernaturalia opera, & dando ius illi ad hæreditatem gloriæ, atq; adeo constituendo hominem amicum & acceptum ad gloriam. Denique cum ratio culpæ in priuatione consistat, illius exclusio non tam habet rationem effectus priuatiui, quam positiuus, sicut expellere tenebras magis consistit in effectu positiuo luminis, quam in priuatione.

3. Sententia

Conc. Trid.

Tertia sententia est, in circumcisione fuisse datam gratiam, quæ sufficeret ad remittendam culpam, nõ tamen quantum ad vim & efficaciam reprimendi & superandi concupiscentiam & merendi vitam æternam. Quam sententiam tenuit D. Thom. in 4. d. i. q. 2. art. 5. quæstioncula 3. significat Bonauer. ibi qu. vlt. dicens, illam gratiam nõ valuisse ad profectum. Hanc vero sententiam contexit D. Thom. hic ad 3. & infra. q. 70. ar. 4. & merito: quia quælibet gratia quantumuis minima constituit hominem Deo gratum: hoc enim non habet ratione intentionis, sed ratione suæ essentiæ: & ideo de se est sufficiens principium merendi gloriam. Rursus talis gratia semper habet adiunctam secum charitatem, quæ est diuina amicitia, quæ Deum habet pro vltimo fine, eum que super omnia diligit, & ideo de se sufficiens est ad superandam concupiscentiam: quia amor Dei ex se est fortior & potentior omnib. & ideo dicitur 1. Ioan. 3. loquenti. Omnis

5. Sententia

D. Thom. Bonau.

1. Ioan. 3. loquenti. Omnis

Omnis, qui in eo manet, non peccat, & Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quia ex Deo natus est. Hoc enim semen est gratia Dei, quam si homo seruare velit, atque eius inclinationem & efficaciam sequi, non peccabit, & ideo dicit Ioan. in eadem Canonica, c. 4. Vos ex Deo estis filii, & viciuistis eum, quoniam maior est, qui in vobis est, quam, qui in mundo: Est ergo quae cumque gratia de se efficax ad vincenda peccata & superandas concupiscentias: praesertim, quia semper habet adiunctum auxilium Dei sufficiens ad suum finem consequendum. Praeterea ad praesentem quaestionem nihil refert, quod illa gratia data in circumcissione: fuerit magna, aut parua, sed simpliciter, an data fuerit gratia: quoniam si quae sunt testimonia, quae videntur significare, non fuisse datam gratiam per circumcissionem, non loquuntur de magna, aut de parua gratia, sed simpliciter de gratia. Item, quia siue magna, siue parua fuerit, non potuit dari, nisi per Christum venturum: ergo eadem difficultas erit in gratia minima, quo modo dari poterit per circumcissionem, cum nondum essent exhibita merita Christi.

panant.

Quarta ergo sententia esse potest, in circumcissione per se nullum spirituale fructum fuisse collatum homini ultra illud, quod respondebat fidei & merito operantis: atque adeo in circumcissione secundum se nec gratiam fuisse collatam, nec originale peccatum fuisse remissum, sed fuisse solum signum fidei iustificantis. In hanc sententiam videtur inclinare D. Th. hic ad 3. ubi in hoc aequiparat circumcissionem alijs sacramentis legalibus & simpliciter dicit, tantum fuisse signum fidei iustificantis: & idem docet q. 70. ar. 4. quancumque postea dicit in circumcissione fuisse collatam gratiam, & ideo difficile est mentem D. Tho. explicare, & eorum, qui illum sequuntur, vt videlicet in Capreo. Soro & alijs in 4. & in Bellar. lib. 2. de sacram. 13. & sequentibus, ubi constanter hanc sententiam defendit, ita vt sentire videatur, seculo merito recipientis, nullum spirituale fructum in circumcissione fuisse collatum. Quod confirmat varijs scripturae testimonijs, ex quibus aliqua sunt generalia de omnibus veteribus sacramentis, quae egea & infirma in scriptura dicuntur, sub quibus circumcisio etiam comprehenditur, vt sectione seq. dicam. Alia sunt specialia de circumcissione, qualia sunt ea, in quibus significatur circumcissionem non fuisse institutam, propter dandum spirituale iustitiae fructum, vt est illud ad Ro. 3. Quid ergo amplius iudaeo est? aut quae vultus circumcissionis? &c. Sed haec iam sunt à nobis tractata & explicata. Illa vero difficiliora videntur, in quibus Paul. ait, Circumcisio nihil est & praepitium nihil est, vt ad Cor. 7. & illud ad Gal. 6. Neque circumcisio aliquid valet nec praepitium sed noua creatura. Et ad Col. 2. & ad Philip. 3. significat Paulus, nihil in circumcissione fuisse, nisi exteriori illam carnis amputationem. Et ad hoc propositum afferri possunt omnes Patres Graeci, quos supra retulimus agentes de fine circumcissionis.

Capit. 6. Bellar.

Hanc vero sententiam, sic absolute prolatam, à nobis exposita est, quidam, vt falsam, alij etiam, à temerariam reijciunt, vt pote omnibus Scholasticis contrariam. Sed vt mens dictorum auctorum & rei veritas intelligatur, aduertendum est, varijs modis posse intelligi hanc sententiam. Primo, ante Christi aduentum nulli hominum fuisse gratiam collatam, aut remissum peccatum, nisi per propria ipsius hominis fidei, ac dispositionem de se sufficientem ad obtinendam gratiam, & expellendum peccatum. Quae sententia de adultis quidem probabilis est, vt postea dicam: tamen si in vniuersum tam de paruulis, quam de adultis intelligatur, erit valde temeraria, quia ex illa sequitur, tam in lege naturae, quàm Moyses omnes infantes fuisse relictos sine remedio origin alis peccati, atque adeo omnes, qui mortui sunt ante vsum rationis, da-

Hinc sententia contra

Franc. Suarez Tom. 3.

mznatos fuisse. Quod impium est sentire, & contra communem Ecclesiae traditionem, & sensum, vt supra probatum est: tamen in hoc sensu à nullo praedictorum auctorum haec sententia asseritur.

Secundo ergo intelligi potest, ante Christi aduentum nullum fuisse institutum externum remedium seu sensibile signum, in quo alicui daretur gratia vel remedium peccati, praeter meritum vel sufficientem dispositionem eius, sed remedium originalis peccati fuisse eo tempore mere internum, positumque fuisse in sola interiore fide, vel ipsiusmet hominis, cui remittebatur peccatum, si erat capax eius, vel alterius, sub cuius erat cura, & potestate, si erat parquus. Et in hoc sensu sententia haec, quoad tempus legis naturae, est quidem minus probabilis, non tamen temeraria, neque omnino improbabilis, vt in superioribus diximus. Quoad circumcissionem vero videtur maiori celsura digna, propter auctoritatem Augustini, Gregorij & aliorum, quos supra retuli, & praesertim propter auctoritatem Innocent. 3. in c. Maiores, de Baptismo: dicentis, quod originalis culpa remittebatur per circumcissionis mysterium. Nihilominus, quamuis etiam in hoc sensu falsa sit haec opinio: non tamen videtur nota temeritatis digna: tum quia plura Sanctorum testimonia illi fauere videntur, tum etiam, quia licet haec sententia asserat externum signum legis naturae, vel circumcissionis non fuisse necessarium ad applicandum paruulis remedium originalis peccati, non tamen negabit: quin si simul cum fide interna hoc signum exhiberetur, daretur statim gratia, & remissio originalis peccati, quancumque è conuerso solum externum signum sine fide non sufficeret ad dictum effectum: & aliunde sola fides interior posset iuxta hanc opinionem sufficere sine exteriori signo. Vnde, cum dicunt Sancti aliqui, per circumcissionem remissum fuisse originale peccatum, explicandi essent iuxta hanc sententiam, id intelligendum esse, ratione fidei, vel etiam, nisi iam esset remissum per fidem, sicut de adultis postea dicemus. Sed praedicti auctores, non in hoc sensu asserunt praedictam sententiam, saltem quoad circumcissionem.

August. Gregor. Innocent.

Tertio ergo modo intelligi potest, in circumcissione ne [& idem est proportione seruata de signo externo legis naturae] in circumcissione [inquam] datam esse gratiam, & peccatum originale remissum, atque ad hunc spirituale fructum consequendum necessarium fuisse externum signum, seu circumcissionem, non tamen sine fide interiori, Ecclesiae vel ministri, neque è contrario fidem internam suffecisse sine tali signo externo: effectum autem gratiae fuisse tribuendum interiori fidei, vt propriae causae, externum autem signum tantum fuisse conditionem, sine qua non. Et hoc sensu est illa opinio non solum nulla censura digna, sed etiam probabilis, nam sine dubio probabile est, hunc fuisse sensum Diui Thomae, quem ita explicat & sequitur Cano relect. de sacramento p. 5. & Bellarmin. supra capite 15. in fine, & huius sententiae etiam videntur fuisse Bonauentura, Richard. & Durand. cum quibus disputabimus sectione sequenti.

Quomodo sit probabile ista sententia.

Quinta sententia est, in circumcissione per se ac semper datam fuisse gratiam, per hoc solum, quod signum externum adhiberetur, ita tenet Alex. Alen. 4. p. qu. 5. m. 3. & q. 7. m. 5. art. 1. & 2. Scot. Gab. Palud. sectio. sequenti citandi.

Alex. Scot. Gabr. Palud.

In hac re mihi videtur distinguendum inter paruulos & adultos, & dicendum primo, applicata circumcissione, seu exteriori sacramento legis naturae, paruulis ante vsum rationis datam eis fuisse gratiam & remissionem peccati originalis. Huius conclusio nis fundamentum sumendum est ex dictis supra de sacramento legis naturae, & de institutione circumcissionis, vbi ostendimus, nunquam fuisse remissum originale peccatum sine exteriori signo protestationis fidei: ostendimus etiam, hoc signum, quod prius

Ante vsum rationis fuisse datum in circumcissione



fuit indifferens, in lege Moysis determinatum fuisse pro masculis, quoad circumcisionem: si ergo hoc signum externum necessarium fuit ad remissionem originalis peccati, oportuit, ut illo adhibito tolleretur peccatum originale, & daretur gratia.

Ad pueri sanctificationem non fuisse necessarium fuisse parentis.
Dico secundo, probabilis est ipsum signum externum circumcisionis fuisse sufficiens, ut illo applicato daretur gratia paruulis, etiam si sine fide parentis, aut ministri, siue hominis conferentis sacramentum applicaretur. Hanc conclusionem ponit expresse Alex. Alenf. supra Palud. in 4. d. 1. q. 5. art. 5. & idem sententiunt Sco. & alij nuper citati, & probatur primo, ex Aug. lib. 1. contra Cresconium c. 31. ubi & qui parat circumcisionem in hoc cum Baptismo, quod data à ministro infideli, non magis erat postea iteranda, quam nunc sit, iterandus Baptismus datus ab Hæretico: ergo sicut nunc talis Baptismus est sufficiens remedium originalis peccati, ita & illa circumcisio.

Secundo, quia Baptismus applicatus à ministro infideli est sufficiens remedium peccati, ut infra probabimus: ergo & circumcisio. Probatur consequentia primo, quia differentia, quæ in hoc ab alijs assignatur nulla auctoritate, vel probabili fundamento nititur, & alias Patres simpliciter affirmant: circumcisionem fuisse institutam in remedium peccati originalis, cui postea Baptismus succedit: ergo quod sufficiebat ad veram circumcisionem, id est, ut esset verum sacramentum, sufficiebat etiam, ut esset remedium peccati, sicut de Baptismo constat. Secundo, quia sicut paruuli ante Christi aduentum dicuntur iustificati in fide parentum, ita etiam nunc in lege gratiæ, ut loquitur Iustinus Martyr. q. 56. ad Orthodox. & Aug. lib. 1. de pecca. meri. c. 2. & libr. de ver. & fals. poen. c. 2. & epistola 23. & 107. ergo sicut hoc posterius est intelligendum de fide (ut ita dicam) obiectiua cum exteriori eius professione, non de propria & interna fide ipsius ministri seu parentis, ita etiam erit illud intelligendum. Tertio, quia omnes rationes, quibus infra q. 64. probabimus malitiam vel heresim ministri non impedire veritatem sacramenti, nec effectum eius: fere eodem modo possunt circumcisioni applicari. Præsertim, quia alias remedium originalis peccati esset valde incertum, & sæpe esset iterandum. Tandem argumentor, quia vel fides ministri esset necessaria, ut daretur gratia paruulo propter meritum de condigno vel de congruo ipsius ministri: & hoc non: tum, quia nullus hominum præter Christum, meretur alteri primam gratiam habitualem immediate, & sine vlla dispositione recipientis, ut etiam in superioribus dictum est, tum etiam, quia alias non quæcumq; fides, sed viua, & charitate formata, esset necessaria ad huiusmodi effectum, quod est satis absurdum. Vel illa fides postularetur à Deo, ut conditio necessaria simul cum opere externo, & hoc, licet à Deo fieri potuerit: gratis tamen & sine fundamento dicitur factum: quia non constat promissionem esse factam fidei, sed signo externo, iuxta illud, Anima cuius præputij caro circumcisa non fuerit, &c. Ex quibus verbis sumi etiã potest aliud argumentum: nam ad veritatem illius sacramenti, & ut esset impletum præceptum illis verbis contentum, non erat necessaria fides ministri: ergo neque erat necessaria, ut in illo sacramento daretur gratia, non existente obice in recipiente. Tandem, quia cum hæc gratia non daretur propter meritum hominis applicantis sacramentum, non expediebat, ut ab eius fide penderet.

Obiectio.
Epiph. Ambros. Orig.
Sed contra, nam multe Gentes utebantur circumcisione, quæ erant impiæ & infideles, ut late refert Epiph. Hæc. 30. Ambr. ep. 77. Orig. lib. 2. in ad Roma. cir. h. ca. 3. & lib. 5. contra Cels. post medium, quæ tamen Gentes non consequantur gratiam, solum quia sine fide utebantur nuda exteriori cæremonia, ergo. Præterea, de sacramento legis naturæ est speciale argumentum, quia cum non haberet specialem cæremoniam institutione Dei definitam, ut signum

exteriori applicatum haberet rationem sacræ cæremonia, oportebat, per fidem conferentis determinari, ad significandum veri Dei cultum, & paruuli sanctificationem & oblationem vero Deo factam: ergo hac ratione erat tunc necessaria fides veri ministri. Respondetur ad priorem partem, sicut in nostris sacramentis, ita & in circumcisione distingui posse fidem ministri ab intentione faciendi sacramentum à Deo institutum, nam licet fides non esset necessaria, intentio tamen necessaria fuisse videtur ad veritatem sacramenti, quia quoad hoc eadem est ratio de illo, & de nostris sacramentis, ut postea videbimus. Unde colligitur, fuisse etiam intentionem illam necessariam, ut daretur gratia sub illa cæremonia externa, quia non dabatur in illa, nisi, ut habebat rationem sacramenti, & religiose cæremonia pertinetis ad Dei cultum. Quocirca de illis Gentibus, quæ extra Dei populum utebantur circumcisione, dicendum est, quod si id faciebant sub prædicta intentione, etiam si alias essent infideles, poterant infantes illarum Nationum in illa circumcisione iustificari, & remedium originalis peccati consequi: sicut nunc omnes Gentes, quæ utuntur Baptismo, debito ritu, & sub intentione faciendi, quod Christus instituit, iustificat paruulos suos, etsi aliqui versentur in infidelitate aliqua, aut Hæresi, vel schismate: poterant autem illæ Gentes habere hanc intentionem, saltem sub ratione valde confusa & generali, nimirum intendendo facere, quod Deus instituit, aut imitari Abraham seu populum Iudeorum, aut intendendo sanctificare paruulos suos, aut dicere & consecrare illos Deo, vel aliquid simile: & probabile est fere semper habuisse aliquam intentionem huiusmodi, quia sine illa, non erat alia cæremonia per se expetibilis, aut ad aliquid aliud utilis.

Sed querer aliquis obiter, si verum est, hanc intentionem fuisse necessariam, quid esset Iudæo faciendum, si contingeret puerum circumcidi sine intentione debita, nam illa cæremonia exterior circumcisionis non poterat iterari, sicut nunc potest repeti exterior cæremonia Baptismi, quando sine debita intentione facta est: quod ergo remedium esset nunc applicandum illi paruulo? Aliquis fortasse diceret, iterandam fuisse exteriorè cæremoniam circumcisionis, aliquid amplius illius pelliculæ abscindendo, verum simile enim est, nunquam fieri tam exactam ac præcisam circumcisionem, quin possit magis perferri. Vel etiam dici potest, in eo casu educendum esse præputium, ut iterum fieret circumcisio. Quod enim post semel factam circumcisionem, iterum posset arte fieri, aut superinduci præputium, multi colligunt ex illis verbis Pauli 1. ad Cor. 7. Circumcisus aliquis vocatus est, non adducat præputium, ut ibi notat Gagneus ex Epiphano, Theophylacto & Photio, Graecis. Sed quid quid sit de sensu huius loci, tamen quod ad præsens attinet, improbabilis est ista responsio. Quis enim obligaret Iudæum ad vtendum huiusmodi arte? nullo enim fundamento id affirmari potest, neque ex lege Dei colligitur. Nec etiam prior responsio mihi probatur, quia est voluntaria & sine fundamento.

Dico igitur, in eo casu non esse iterandam circumcisionem. Quia illa [ut ita dicam] non consistebat tantum in fieri, sed etiam in facto esse. Et ideo licet contingeret non fieri debito modo, ex intentione applicantis illam, tamen si in re ipsa sufficienter fiebat, reuera manebat facta, quoad externum effectum seu characterem sensibilem: & ita illa lex quoad substantiam eius, manebat in eo nomine impleta: & imo non erat, quod repeteretur: maxime cum moraliter esset impossibile: tunc ergo, si in priori circumcisione, non erat applicatum sufficiens remedium peccati, ex defectu intentionis, suppleri poterat, atq; supplendum erat quodlibet alio signo externo, protestatio fidei, seu sacramento legis naturæ, sicut in superioribus diximus.

simus faciendum esse in alijs euentibus, quando non poterat applicari circumcisio.

Ad aliam partem difficultatis proposita: respondetur: Primo, quamuis in lege naturæ non esset determinatum certum signum in remedio paruulorum ex iure diuino: tamen in vnoquoque populo potuisse publica auctoritate determinari, qua determinatione facta, poterat etiam applicari tale signum ab aliquo non habente veram fidem, vel cognitionem Dei, ex intentione faciendi, quod ille populus fidelis faciebat, seu intentione offerendi paruulum illum illi Deo, quem talis populus colebat, vel quem parentes eius coluerunt. Quinimo, quamuis signum non esset ab aliqua republica definitum, sed determinandum esset voluntate & arbitrio ipsius ministri, adhuc posset ab eo determinari, & sufficienti intentione, & sine vera fide, vt si haberet prædictam intentionem offerendi paruulum illum vero Deo creatori omnium, seu Deo, quem coluerunt patres eius, de quo posset is, quicquid applicaret sacramentum, quia haberet veram fidem, sed aut nullam, aut certe solum humanam, & multis erroribus admixtam. Itaque nec in lege naturæ videtur simpliciter fuisse necessaria fides ministri ad veritatem sacramenti. Quamuis moraliter loquendo, vix posset sine illa fieri sacramentum, non quia in illa niteretur veritas sacramenti, sed quia sine illa vix poterat tunc haberi sufficiens intentio faciendi sacramentum, supposita autem veritate sacramenti, vt in eo daretur gratia, non magis erat necessaria fides ministri, quam in circumcisione, quia quoad hoc est eadem ratio, vt ex dictis patet.

In circum-
cisio- ne non
datur
gratia nisi
sine
fide, &c.

Dico tertio, In circumcisione non dabatur gratia adultis, nisi habentibus fidem & dilectionem Dei, seu contritionem peccatorum: & idem sentiendum est a fortiori de sacramento legis naturæ. Hanc assertionem docuit Cano in relectio. de sacramen. p. 5. Soto vero in 4. d. 2. q. 1. artic. 4. ad 5. eam admittit in sacramento legis naturæ, non autem in circumcisione. Probat ergo primo de sacramento legis naturæ, quia illud tempus per se non erat accommodatum, vt in eo daretur gratia ex opere operato ultra meritum & dispositionem operantis, quia merita Christi nondum erant exhibitæ: ergo non est afferendum, alicui gratiam fuisse hoc modo tunc datam, nisi quam necessitas humani generis lapsi omnino requirit, & sine qua videretur diuina prouidentia homini in necessarijs defuisse: præsertim cum nulla certa auctoritate constet, gratiam fuisse sic datam illo tempore, sed solum ex ratione diuinæ prouidentia colligenda sit: at vero hæc ratio & necessitas solum habet locum in paruulis: nam adulti, cum possint se sufficienter ad primam gratiam disponere, non erant in eo articulo necessitatis constituti: ergo non est, cur asseramus illis fuisse remissum peccatum, aut datam gratiam in sacramento legis naturæ, sine dispositione per se sufficienti. Et confirmatur primo, nam reddere hominem ex attrito contritum per infusionem gratiæ & charitatis habitualis absque conaturali dispositione, est vnus ex potissimis effectibus sacramentorum nouæ legis, adeo excellens & supra naturas rerum, vt multis visum sit, etiam in lege gratiæ, nunquam remitti hoc modo peccatum: ergo non est verisimile, hoc beneficium fuisse concessum hominibus in lege naturæ. Et confirmatur secundo, quia, si ad remissionem peccati originalis, habebant adulti huiusmodi remedia, quibus possent fieri ex attritis contriti, cur non dicemus habuisse simile remedium, ad remissionem peccati mortalis commissi, post primam gratiam semel consequutam? cum non sit minus necessaria ad salutem remissio huius peccati, quam illius, nec sit minus difficilis dispositio ad remissionem huius, quam illius. Atque hæc rationes æque in circumcisione procedunt, præsertim si supra ostensum sit, circumcisioni, non esse ad-

Franc. Suarez Tom. 3.

ditam virtutem aliquam spirituales, nec specialem promissionem gratiæ, sed solum subijisse locum sacramenti legis naturæ & remedij originalis peccati, quatenus illud, quod indifferens erat in lege naturæ, determinatum fuit ad talem ceremoniam in illo populo. Quod saltem probant testimonia Pauli in secunda sententia adducta, vt latius infra videbimus sectione 3. Et confirmatur, quia licet Abraham fuerit circumcisus, non fuit in illa circumcisione iustificatus ultra meritum suæ fidei & obedientiæ, vt aperte docent omnes Patres superius citati, disputatione 5. sectione 1. & non obscure colligitur ex Paulo ad Roman. 4. vbi hoc sensu dicit, Abraham non fuisse iustificatum in circumcisione, sed ex fide: accepisse autem circumcisorem, in signum & signaculum iustitiæ fidei. Ergo neque alijs adultis dabatur gratia in circumcisione ultra meritum & dispositionem eorum. Respondet Scotus in 4. d. 1. quæst. 6. circumcisorem potuisse augere gratiam adultorum ex opere operato, vsque ad certum gradum, non tamen ultra illum: & quia in Abraham inuenit excellentem gratiam, quæ illum gradum vel attingeret vel superaret, ideo nihil illi contulisse præter meritum operantis. Sed hæc responsio & voluntaria est, & parum rationi consentanea: quia sacramenta quæ possunt conferre alicui gradum gratiæ, non impediuntur in suo effectu propter insignem sanctitatem recipientis: nam cum illa sit melior dispositio ad sacramentum, non debet impedire effectum sacramenti. Item, quia gratia viatoris de se semper augeri potest, & ex parte sacramenti non potest deesse virtus ad augendam illam, si ad hoc institutum sit, quia operatur vt instrumentum Dei, vel saltem Deus operatur ad præsentiam eius: virtus autem diuina potest adiungere gradum gratiæ etiam secundum legem ordinariam cuiuscunque gratiæ viatoris, quantumvis intensæ, & ideo gratia Virginis aucta fuit per Baptismum: quamuis magis excelleret communem gratiam Baptismalem, quam gratia Abrahæ gratiam circumcisiois superaret: si ergo Abrahæ in circumcisione non fuit datum augmentum gratiæ ultra eius meritum, certum videtur, neq. alijs adultis fuisse hoc modo datum augmentum gratiæ quando contingebat, eos circumcidi iam iustificatos per viuam fidem, quamuis non sit dubium, quin mererentur augmentum gratiæ per circumcisorem, vt erat opus hominis iusti ex virtute & obedientia procedens: ergo æque etiam certum est, non dedisse primam gratiam adultis, nisi per contritionem dispositis, nec ratione circumcisiois fuisse datam maiorem primam gratiam, quam ipsi contritioni responderet. Patet consequentia, quia eadem vel maior ratio est de augmento, quæ de prima gratia: nam magis debitum est iusto augmentum gratiæ, quam peccatori disposito prima gratia. Vnde etiam in lege gratiæ nullum est sacramentum potens conferre primam gratiam, & efficere hominem de attrito contritum, quod non melius possit augere gratiam, si subiectum iam iustificatum inuenit.

Contra hanc vero conclusionem obijci potest primo, quod grauiores Theologi doceant, per circumcisorem remissa esse adultis, non tantum peccatum originale, sed etiam actualia, ita docent D. Thom. infra q. 70. art. 4. ad 5. & in 4. d. 1. q. 2. art. 4. quæstiuncula 2. ad 4. & ibi Richar. art. 6. q. 3. Dur. q. 7. ad 2. Palud. q. 5. art. 4. conclus. 2. non poterant autem in circumcisione remitti peccata, nisi in ea daretur prima gratia, per quam remittuntur peccata: ergo oportebat, vt in circumcisione homo fieret ex attrito contritus, nam si semper supponenda esset contritio, semper essent ante circumcisorem remissa peccata: nunquam ergo in ipsa circumcisione remitterentur adultis. Et confirmatur, nam alias sequitur, respectu adultorum non fuisse circumcisorem vel sacramentum legis naturæ instituta in remedium originalis peccati:

I 3 quia

Obiectio
Scoti.

Solutio.

In circum-
cisio- ne non
datur
gratia nisi
sine
fide, &c.

quia de ratione huiusmodi remedij est, vt per illud, vel in illo, possit remitti peccatum: nam, si semper supponendum esset peccatum remissum, nullius vilitatis vel momenti esset tale remedium. Vnde vltimius sit, circumcisionem vel sacramentum legis naturae respectu adultorum non habuisse rationem sacramenti, sed solum cuiusdam professionis fidei, vel religiosae caeremoniae meritoriae ex opere operantis: quia non aliter erant signa gratiae.

Responsio.

Respondetur ad primam difficultatem, in primis D. Thom. nunquam docuisse in hac 3. parte per circumcisionem remissa fuisse peccata actualia, sed verba eius sunt. Adultus, quando circumcidebatur, consequebatur remissionem, non solum originalis peccati, sed etiam actualium peccatorum. Quae verba vera sunt: intelligenda sunt tamen, dummodo adultus, qui circumcidebatur, accederet dispositus ad remissionem peccatorum consequendam. Poterat enim haec dispositio simul cum circumcisione concurrere, & hoc erat, vt minimum, necessarium, ac sufficiens, vt in circumcisione daretur gratia: quod vero aliquando antecederet contritio & prima gratia, est accidentarium. Vnde ad primam confirmationem primo concedi posset, circumcisionem (& idem est de sacramento legis naturae) respectu adultorum non fuisse proprie remedium peccati, sed solum signum externum remedij peccati, quod erat internum in fide & contritione consistens. Secundo facilius magisque iuxta communem loquendi modum negatur sequela: potest enim circumcisio fuisse etiam adultis remedium, ad remissionem originalis peccati obtinendam, vt conditio necessaria, sine qua ille effectus non daretur: voluit enim Deus omnes, etiam adultos, signo aliquo externo profiteri suam fidem & deuotionem internam, vt remissionem originalis peccati consequi possent: & ideo sine tali signo vel in re exhibitio, vel in voto conceptio, non poterat remitti originale peccatum: & hoc satis est, vt dicatur remedium illius. Ex quo patet solutio ad alteram partem de sacramento: simpliciter enim negatur sequela. Primo quidem, quia circumcisio non tantum erat sacramentum propter gratiam praesentem, quae in illa dabatur & significabatur, sed etiam propter alia mysteria, vt supra dictum est, & consistat de circumcisione, quae data fuit Abrahae in persona eius. Secundo quia, vt Scotus supra dicit, ad rationem sacramenti satis est, quod significet gratiam, quae in ipso datur per se loquendo, id est, si non sit obex in subiecto: vel quae subiecto inest, etiam si prius accepta sit, praesertim si data fuit cum ordine ad tale sacramentum, atque hoc modo circumcisio data adulto significabat iustitiam eius, siue illa tunc fieret, quia subiectum nec antea disposuerat, nec tunc ponebat obicem, siue prius esset facta & accepta per dispositionem sufficientem cum ordine ad tale sacramentum.

SECTIO II.

Vtrum circumcisio, vel sacramentum legis naturae conferret gratiam ex opere operato.

Haec quaestio praecipue habet locum in iustificatione paruulorum: nam in adultis in nostra opinione non habet difficultatem: diximus enim illis non fuisse datam gratiam nisi contritis, vel diligentibus Deum super omnia: in paruulis vero habet difficultatem: quia dabatur eis gratia sine eorum actu, & ideo Theologi varie loquuntur. Prima ergo sententia fuit Palud. in 4. dist. 1. q. 5. art. 4. qui duplicem distinguit modum causalitatis ex opere operato: vnum per causalitatem physicam: alterum, per modum conditionis, ad cuius praesentiam infallibiliter confertur gratia. Dicit ergo, circumcisionem & sacramentum legis naturae dedisse gratiam ex opere operato, diuerso tamen modo: nam circumcisio physice, sicut sacramenta nouae legis, gratiam confere-

bat: sacramentum autem legis naturae solum per modum conditionis requiritur. Haec vero opinio, *Resiliens* quoad priorem partem de causalitate physica circumcisionis, neque ab ipso aliquo fundamento vel coniectura probatur, nec videtur probabilitatem aliquam habere: tum quia affirmat rem valde supernaturalem & miraculosam absque vilo fundamento: tum etiam, quia omnes auctores, qui hoc genus causalitatis tribuunt sacramentis nouae legis, docent esse priuilegium proprium illorum, vt constat ex D. Thom. hic ad tertium & infra q. 70. art. 4. Alij vero, qui nec sacramentis nouae legis tribuunt hoc genus efficiendi, multo magis negabunt conuenire circumcisioni. Praeterea congruentia Diui Thomae est optima, quia sacramenta agunt in virtute Christi, & ideo non oportuit, vt prius daretur illis virtus efficiendi gratiam, quam Christus in humanitate sua illam haberet. Argumenta etiam alia, quae contra opinionem Scoti infra tractandam obijci solent & fortiori impugnant hanc sententiam, vt inferius videbimus, vbi alteram huius opinionis partem tractabimus, quae cum opinione Scoti coincidit.

Secunda opinio est Durandi in 4. d. 1. q. 5. 7. & 8. vbi aliter distinguit inter circumcisionem & remedium legis naturae: nam de circumcisione [inquit] contulisse gratiam ex opere operato eodem modo quo sacramenta nouae legis, scilicet vt conditionem, ad cuius praesentiam Deus operatur, & quoad hanc partem coincidit haec opinio cum opinione Scoti infra tractanda: de remedio autem legis naturae negat contulisse gratiam ex opere operato: quia existimat, non fuisse verum sacramentum. Vnde concludit, gratiam fuisse in illo remedio datam per modum meriti & suffragij totius Ecclesiae, quae fidem suam parauulo applicabat, eique remissionem peccati merebatur & impetrabat. Hanc opinionem indicauit etiam Alex. Alenf. 4. p. q. 5. memb. 3. & q. 7. memb. 5. art. 1. ad 2. Haec vero opinio mihi non probatur: nam primo differentia, quam constituit inter circumcisionem & sacramentum legis naturae nullo fundamento nititur: nam in superioribus ostendimus, circumcisionem ex vi suae institutionis non habuisse nouam aliquam virtutem sanctificandi, quam sacramentum legis naturae non haberet: sed solum habuisse determinationem talis caeremoniae. Et haec ratio habet etiam vim contra opinionem Palud. paulo antea impugnatam. Secundo nititur duobus falsis fundamentis primum est, remedium legis naturae non fuisse sacramentum cuius oppositum supra ostendimus. Secundum est, tunc datam fuisse paruulis gratiam ex merito Ecclesiae, quod in primis ab illo non probatur, sed deducitur ex priori falso principio, scilicet quia tunc nullum fuit sacramentum. Deinde, inquiri an loquatur de merito de condigno, vel de congruo. Primum affirmari non potest, quia mereri alteri primam gratiam de condigno est proprium Christi, neque gratia creata in persona creata potest habere hanc vim ex natura sua. Quod autem illam habuerit in hoc speciali casu ex ordinatione diuina, ostendendum est aliqua reuelatione, vel auctoritate, cum ex naturis rerum non colligatur, sed sit supra illas. Si autem dicatur fuisse meritum de congruo. Contra est primo, quia hoc solum non sufficit: quia per se non est infallibilis effectus huius meriti: gratia autem in illo remedio legis naturae infallibiliter dabatur. Quod si quis dicat, illi merito fuisse adiunctam promissionem diuinam. Primum oportet, vt illam ostendat: deinde posita tali promissione sub conditione talis operis habentis meritum & valorem ex sanctitate Ecclesiae, vix deerit aliquid ad meritum de condigno, quantum cadere potest in personam creatam respectu alterius. Praeterea, vel Durand. intelligit proprie & in rigore, illam gratiam datam esse paruulis propter meritum Ecclesiae tanquam proprium praemium respondens operibus Ecclesiae: vt propriae causae & veluti pretio,

Secundo respondetur, circumcisio em fuisse conditionem necessariam ad remissionem peccati.

Resiliens